

KINH TẾ - XÃ HỘI**MỘT SỐ VẤN ĐỀ VỀ KINH TẾ MỸ
NĂM 2011 VÀ NĂM 2012**

Nguyễn Ngọc Mạnh
Viện nghiên cứu Châu Mỹ

Bất chấp những nỗ lực của Chính phủ Mỹ, nền kinh tế đầu tàu thế giới với nhiều chương trình kích thích kinh tế trị giá hàng trăm tỷ USD, vẫn đang trong quá trình phục hồi mong manh. Kinh tế Mỹ tiếp tục tăng trưởng ở mức vừa phải, thấp hơn so với kỳ vọng, tỷ lệ thất nghiệp vẫn ở mức khá cao. Năm 2011, lần đầu tiên Mỹ bị Standard and Poor's (S&P) hạ mức đánh giá tín dụng, vì nền kinh tế hàng đầu thế giới đang bị thâm hụt ngân sách khổng lồ, hiệu lực quyết sách không đủ mạnh. Trong khi đó, trên chính trường, các chính khách của đảng Dân chủ và đảng Cộng hòa vẫn chia rẽ trong các quyết sách liên quan tới đường hướng phát triển của đất nước. Sự đối đầu đã lên tới đỉnh điểm sau cuộc bầu cử Quốc hội giữa nhiệm kỳ vào tháng 11/2011, khi đảng Dân chủ của đương kim Tổng thống Obama để "mất" Hạ viện về tay đảng Cộng hòa. Nhiều cuộc tranh luận nảy lửa tại nghị trường, xoay quanh các vấn đề liên quan đến

chính sách đã ảnh hưởng không nhỏ tới uy tín của Chính phủ Mỹ.

I. Một số vấn đề kinh tế năm 2011***Tăng trưởng GDP***

Hy vọng về sự phục hồi mạnh mẽ của kinh tế Mỹ trong năm 2011 đã không trở thành hiện thực, theo báo cáo của Bộ Thương mại Mỹ, tốc độ tăng trưởng GDP các quý trong năm 2011 lần lượt là 0,4%, 1,3%, 1,8% và 2,8%. Như vậy, càng về cuối năm, kinh tế Mỹ càng có chuyển biến tốt hơn, nhưng cũng chỉ nhích lên từng nấc một. Tính cả năm 2011, kinh tế Mỹ tăng trưởng 1,7%, thấp hơn nhiều so với con số 3% của năm 2010 (GDP các quý năm 2010 là : 3,9%, 3,8%, 2,5% và 2,3%). Trong nửa đầu của năm 2011 nền kinh tế Mỹ dường như đã rơi vào tình trạng suy thoái trầm trọng, với mức tăng trưởng chỉ từ 0,4-1,3%. Đây là mức tăng trưởng chậm nhất kể từ thời điểm cuộc suy thoái kinh tế chấm dứt.

Đến quý III và quý IV, tỷ lệ tăng trưởng đã bắt nhịp trở lại dù còn ở mức độ khá khiêm tốn. Những

tháng cuối năm 2011, các số liệu thống kê cho thấy, một bức tranh sáng sủa hơn cho kinh tế Mỹ. Kinh tế Mỹ quý IV/2011 tăng trưởng thấp hơn dự báo của giới chuyên gia, nhưng đã tăng 2,8% cao hơn so với mức 1,8% trong quý III/2011, và là mức tăng nhanh nhất kể từ quý II/2010.

Vấn đề thất nghiệp

Theo số liệu của Bộ Lao động Mỹ, tỷ lệ thất nghiệp tháng 12/2011 là 8,5%, mức thấp nhất kể từ tháng 2/2009 và giảm so với mức 8,7% trong tháng 11. Tỷ lệ thất nghiệp đã đồng loạt giảm tại 37 bang ở Mỹ trong tháng 12, trong đó Alabama là bang có số người thất nghiệp giảm mạnh nhất, giảm từ 8,7% trong tháng 11 xuống 8,1% trong tháng 12. Lực lượng lao động tăng tại 25 bang, dẫn đầu là Texas với số việc làm tăng lên 20.200, theo sau là bang Indiana với 15.100 việc làm. Số việc làm khu vực phi nông nghiệp tháng 12/2011 của Mỹ tăng 200.000 việc làm, cao hơn nhiều so với dự báo của các chuyên gia phố Wall. Khu vực tư nhân bổ sung thêm 212.000 việc làm, trong khi khu vực công giảm 12.000 việc làm. Như vậy, thị trường lao động Mỹ liên tục tăng trưởng trong 15 tháng qua, kể từ tháng 10/2010. Tuy nhiên, vẫn có khoảng 5,6 triệu người thất nghiệp Mỹ đã không có việc làm trong ít nhất 6 tháng. Con số 200.000 việc

làm mới trong tháng 12/2011, dù khá ấn tượng, nhưng vẫn còn quá thấp so với tăng trưởng dân số và tỷ lệ thất nghiệp ở mức 8,5%.

Mặc dù, hoạt động sa thải tại các công ty đang có dấu hiệu chậm lại, trong khi tốc độ tuyển dụng đang bắt đầu được đẩy mạnh ngay cả khi khủng hoảng châu Âu cũng đang đe dọa đến nền kinh tế Mỹ. Sự gia tăng tuyển dụng có thể là dấu hiệu các công ty đang tìm cách mở rộng quy mô sản xuất do doanh thu tăng. Tuy nhiên, đà phục hồi này chưa đủ để bù đắp thiệt hại suốt thời kỳ khủng hoảng trước đó.

Trong năm 2011, thị trường lao động Mỹ tăng thêm 1,6 triệu việc làm, cao hơn nhiều so với con số 940 nghìn của năm 2010 và cao nhất từ năm 2006. Tuy nhiên, số lượng việc làm trong nền kinh tế Mỹ vẫn thấp hơn 6,1 triệu so với trước thời kỳ suy thoái kinh tế năm 2007 - 2009. Với tốc độ tạo việc làm như tháng 12/2011, sẽ phải mất khoảng 2,5 năm để thị trường việc làm trở lại trạng thái trước suy thoái kinh tế.

Tình trạng Lạm phát

Trái với lo lắng của một số nhà phân tích, tình trạng lạm phát hiện nay của Mỹ vẫn còn ở mức độ kiểm soát được. Trong năm 2011, CPI Mỹ tăng 3%, đây là mức tăng mạnh nhất kể từ năm 2007. CPI lõi cũng tăng mạnh nhất trong 4 năm qua, ở mức 2,2% trong cả năm 2011. Theo

Bộ Lao động Mỹ, sau khi duy trì ổn định trong quý I/2011, lạm phát bắt đầu có xu hướng gia tăng trong những tháng giữa năm 2011. Thống kê chính thức của Mỹ cho thấy, lạm phát đã tăng trở lại từ tháng 5/2011 và đạt mức tăng mạnh nhất 3,9% vào tháng 10/2011. Nguyên do là trong giai đoạn này, các thị trường chứng khoán Mỹ và châu Âu lao dốc mạnh vì nỗi lo suy thoái kinh tế. Trong tháng 7/2011, lạm phát đã tăng 3,6%, do giá xăng tăng mạnh trở lại với mức 4,7%, đồng thời giá lương thực cũng tăng 0,4%, cao gấp đôi so với mức tăng trong tháng 6. Việc giá xăng tăng mạnh cùng với giá thực phẩm tiếp tục tăng đã khiến lạm phát tại Mỹ tiếp tục bị đẩy lên trong tháng 9/2011. Tuy nhiên, theo nhận định của Cục Dự trữ Liên bang Mỹ (Fed), lạm phát cao chỉ là tạm thời, vì đà phục hồi của nền kinh tế vẫn còn yếu sau khi thoát khỏi suy thoái. Dù giá cả năng lượng và các loại hàng hóa khác đã gia tăng đáng kể và đẩy lạm phát lên cao, nhưng các quan chức Fed tiếp tục cho rằng, lạm phát sẽ suy yếu khi giá cả hàng hóa bình ổn và kỳ vọng lạm phát dài hạn vẫn còn ổn định.

Đúng như dự báo của Fed, chỉ số giá tiêu dùng (CPI) của Mỹ đã không thay đổi nhiều trong những tháng cuối năm 2011, khi các cửa hàng giảm giá nhằm thúc đẩy doanh

số trong kỳ nghỉ và chi phí nhiên liệu giảm. Giá thực phẩm trong tháng 12/2011 chỉ tăng 0,2% do giá thịt tăng cao, và chi phí năng lượng giảm 1,3% so với tháng trước. Chỉ số lạm phát trong tháng 12/2011 được kiểm chế đôi chút và duy trì ở mức 3,4%, giảm so với mức 3,5% trong tháng 11/2011, và thấp hơn mức 3,9% trong tháng 10/2011. Đây là tháng thứ hai liên tiếp giá tiêu dùng ở Mỹ có xu hướng ổn định. Điều này tiếp tục khẳng định quan điểm của Fed là lạm phát vẫn trong tầm kiểm soát.

II. Vấn đề kinh tế Mỹ năm 2012

Năm 2012 này là một năm then chốt đối với tương lai kinh tế Mỹ, trong bối cảnh cuối năm sẽ diễn ra cuộc bầu cử Tổng thống. Đánh giá chung của giới phân tích là bên cạnh lĩnh vực đối ngoại, khu vực kinh tế có hai vấn đề rất quan trọng là giải quyết thâm hụt ngân sách quốc gia và cải thiện thị trường lao động. Đây sẽ là những ưu tiên hàng đầu của Tổng thống Obama và các ứng cử viên chạy đua vào Nhà Trắng, nhằm "ghi điểm" với các cử tri Mỹ.

Trong Thông điệp Liên bang 2012, bản thông điệp được coi là cương lĩnh tranh cử nhiệm kỳ hai của Tổng thống Obama, đã nhấn mạnh đến ba ưu tiên lớn gồm: nâng cao năng lực sản xuất, tích cực tìm kiếm các nguồn năng

lượng tái sinh và cải thiện hệ thống giáo dục - đào tạo.

Biện pháp mà ông Obama đưa ra là tiếp tục hối thúc Quốc hội sớm thay đổi bộ luật thuế, theo đó các tập đoàn và những người giàu phải đóng thuế cao hơn để chính phủ có ngân sách tăng đầu tư và bảo đảm sự công bằng xã hội. Ông Obama kêu gọi tiếp tục ưu tiên hỗ trợ các doanh nghiệp vừa và nhỏ, gia tăng đầu tư xây dựng cơ sở hạ tầng, các tuyến đường cao tốc liên bang và hệ thống cầu cảng để tạo đà phát triển bền vững và lâu dài cho nền kinh tế Mỹ. Ông Obama đề xuất tạo điều kiện dễ dàng hơn cho sinh viên vay tiền đi học, tiếp tục tìm giải pháp giải quyết dứt điểm cuộc khủng hoảng nhà đất, căn nguyên gây ra tình trạng suy thoái kinh tế Mỹ. Trước mắt, Tổng thống Obama hối thúc Quốc hội sớm thông qua kế hoạch chi 447 tỷ USD để thúc đẩy kinh tế và tạo công ăn việc làm. Ngoài ra, ông Obama cũng tiếp tục đề nghị trợ cấp cho các bang đang gặp khó khăn để duy trì đội ngũ giáo viên, những người lần đầu tiên có việc làm và đề xuất miễn thuế cho những công ty có sáng kiến đưa việc làm từ nước ngoài trở về Mỹ.

Như vậy, cả hai vấn đề do giới phân tích đưa ra đều có trong Thông điệp Liên bang năm 2012. Trên thực tế, vấn đề nợ công tại Mỹ đã được lên tiếng báo động từ lâu, thậm chí

còn được xác định là một nguy cơ đe dọa an ninh quốc gia. Kể từ trước năm 2003, nợ công của Mỹ mỗi năm tăng trung bình 500 tỷ USD. Tuy nhiên, do tác động của cuộc khủng hoảng tài chính 2007-2008, nợ công của Mỹ tăng vọt lên 1.000 tỷ USD năm 2008, hơn 1.900 tỷ năm 2009 và 1.700 tỷ trong năm 2010.

Dưới thời Chính quyền Tổng thống George W. Bush (2000-2008), nợ công của Mỹ đã tăng từ 5.700 tỷ USD lên 10.700 tỷ USD, chủ yếu do các khoản chi khổng lồ cho hai cuộc chiến tranh tại Afghanistan và Iraq. Trong hơn 3 năm cầm quyền vừa qua của ông Obama, do tác động của cuộc khủng hoảng và suy thoái kinh tế, nợ công của Mỹ lại tăng vọt, từ 10.700 tỷ USD lên mức 15.194 tỷ USD hiện nay, chiếm hơn 100% so với tổng thu nhập quốc dân (GDP) năm 2011, khoảng 15.003 tỷ USD.

Kết thúc năm tài khóa 2011 vào cuối tháng 9/2011, chính quyền liên bang Mỹ bị thâm hụt ngân sách 1.299 tỷ USD, mức cao thứ hai trong lịch sử nước Mỹ và chỉ dưới mức kỷ lục 1.410 tỷ USD trong năm tài khóa 2009. Riêng trong năm tài khóa 2012 này, Văn phòng Ngân sách của Quốc hội Mỹ (CBO) vừa dự báo thâm hụt ngân sách (kết thúc vào ngày 30/9/2012) có thể chạm ngưỡng 1.079 tỷ USD, so với mức dự báo 973 tỷ USD hồi tháng 8/2011.

Báo cáo của CBO đã mở ra các cuộc tranh luận gay gắt về quy mô phù hợp của Chính phủ Liên bang trong những năm sắp tới và liệu tầng lớp giàu có trong xã hội nó nên gánh vác thêm những gánh nặng ngân sách cho quốc gia hay không. Các chuyên gia ngân sách cho rằng, con số dự báo của CBO đã gióng lên những hồi chuông báo động về vấn đề nợ của Mỹ và đe dọa tới triển vọng tăng trưởng kinh tế của nước này. Ngoài ra, sức ép đối với tình hình ngân sách của Mỹ còn có thể lớn hơn, nếu chương trình cải tổ hệ thống y tế do Tổng thống Obama đề xuất năm 2010 phát huy hiệu lực. Nhiều nghị sỹ đảng Cộng hòa gọi báo cáo của CBO là "bản cáo trạng" đối với các chính sách kinh tế sai lầm của Tổng thống Obama, đồng thời là cơ hội để đảng Cộng hòa phản công trước cuộc vận động bầu cử Tổng thống năm 2012.

Tuy nhiên, trên thị trường lao động, ít nhất đến thời điểm này, những thông tin tích cực ghi nhận Tổng thống Obama đang đi đúng hướng. Báo cáo của Bộ Lao động Mỹ cho biết, trong tháng 1/2012, kinh tế Mỹ đã tạo thêm được tổng cộng 243.000 việc làm, cao hơn nhiều so với mức dự báo 155.000 việc làm của nhiều chuyên gia và đưa tỷ lệ thất nghiệp trong tháng giảm xuống 8,3% so với mức 8,6% của tháng 12/2011 và 9% của cả năm 2011.

Đây là tỷ lệ thất nghiệp thấp nhất ở Mỹ trong vòng 3 năm qua và cũng là tháng thứ 5 liên tiếp tỷ lệ thất nghiệp ở Mỹ duy trì được đà giảm.

Cùng với cam kết duy trì mức lãi suất siêu thấp gần bằng 0% tới năm 2014 của Fed, rõ ràng kinh tế Mỹ đang chứng kiến những bước tiến khởi sắc hơn. Tuy nhiên, nền kinh tế lớn nhất thế giới này vẫn dễ tổn thương trước các rủi ro từ bên ngoài như chính lời thừa nhận của Chủ tịch Fed, Ben Bernanke, do nhiều chính phủ châu Âu đang ngập chìm trong cơn bão nợ công, chi phí vay mượn của các nước này tăng vọt vì các nhà đầu tư đánh mất niềm tin vào châu Âu và điều này cũng đã tác động mạnh tới các khoản vay của Mỹ.

Trước những khó khăn như vậy, Văn Phòng Ngân sách Quốc hội Mỹ đã dự báo triển vọng phát triển của nền kinh tế đầu tàu thế giới trong những năm tới tiếp tục ảm đạm, tỷ lệ thất nghiệp vẫn ở mức cao, thâm hụt ngân sách liên bang bắt đầu giảm, song vẫn là một thách thức lớn. Báo cáo của CBO nêu rõ tăng trưởng GDP của Mỹ trong năm 2012 và 2013 dự kiến đạt lần lượt 2% và 1,1%. Thâm hụt ngân sách liên bang của Mỹ năm tài khóa 2012 (bắt đầu từ 1/10/2011 và kết thúc vào 30/9/2012) dự báo ở mức 1.100 tỷ USD giảm so với mức thâm hụt 1.300 tỷ USD trong năm tài khóa

2011 và 1.560 tỷ USD trong năm tài khóa 2010, song vẫn là mức cao nhất kể từ năm 1947 đến giai đoạn suy thoái kinh tế năm 2008. Theo cơ quan trên, nếu Quốc hội Mỹ không thông qua dự luật thay đổi chính sách thuế và chi tiêu hiện nay, thì đến năm tài khóa 2013, thâm hụt ngân sách liên bang sẽ ở mức 585 tỷ USD và 345 tỷ USD vào năm 2014. Nếu thay đổi quy định để áp dụng các mức thuế cao hơn và hạn chế chi tiêu của chính phủ, thì sẽ làm giảm tốc độ tăng trưởng GDP và tỷ lệ thất nghiệp lại có chiều hướng tăng từ 8,5% hiện nay lên 8,9% trong quý cuối cùng của năm tài khóa 2012 và 9,2% trong quý cuối cùng của năm tài khóa 2013. Nợ công của Mỹ dự báo sẽ tiếp tục tăng mạnh từ 15.200 tỷ USD hiện nay lên 21.600 tỷ vào năm 2022.

Trong khi đó, Fed đã dự báo kinh tế Mỹ tăng trưởng 2,7% trong năm 2012, tăng trưởng 3,2% vào năm 2013 và lên mức 4% và năm 2014. Thế nhưng, Fed khẳng định quá trình phục hồi của kinh tế Mỹ chưa hoàn thành ngay cả sau thời điểm đó. Dự báo mới nhất cho thấy mục tiêu lạm phát của Fed sẽ được thiết lập trong 3 năm tới. Fed dự báo tỷ lệ thất nghiệp tại Mỹ năm 2012 sẽ không giảm xuống dưới mức 8,2% và đến cuối năm 2013 không thấp hơn

mức 7,4%. Đến cuối năm 2014, tỷ lệ thất nghiệp Mỹ thấp nhất cũng ở mức 6,7%. Chủ tịch Fed khẳng định ông không hề nghĩ đến khả năng sẽ nâng lãi suất cơ bản đồng USD trong khoảng thời gian từ nay đến cuối năm 2014 ■

Tài liệu tham khảo:

1. www.usatoday.com/money/economy/economic-outlook.htm
http://news.yahoo.com/s/ap/20090523/ap_on_go_co/us_republicans_energy
2. http://www.eia.doe.gov/cneaf/alternate/page/renew_energy_consump/rea_prereport.html
3. <http://news.bbc.co.uk/2/hi/8521821.stm>
4. <http://hubpages.com/hub/greatdepression>
5. <http://finance.yahoo.com/banking-budgeting/article/108453/investors-hope-the-10s-beat-the-0s?mod=bb-budgeting&sec=topStories&pos=5&asset=&ccode=>
6. <http://www.bls.gov/news.release/ppi.nr01.htm>
7. <http://finance.yahoo.com/news/Unemployment-soars-to-85-pct-apf-14850511.html>
8. <http://bea.gov/newsreleases/national/gdp/gdpnewsrelease.htm>
9. <http://www.tradingeconomics.com/united-states/unemployment-rate>
10. <http://www.usatoday.com/money/economy/story/2011-12-02/unemployment-rate-nov/51577788/1>
11. http://data.bls.gov/pdq/SurveyOutputServlet?request_action=wh&graph_name=1prbrief
12. <http://www.usnews.com/news/articles/2011/01/28/the-10-countries-with-the-most-debt>